

Handläggare
Anneli Rydström
Telefon: 0850822068

Till
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd
2019-06-13

Mat- och måltidspolicy för äldreomsorgen i Stockholms stad

Yttrande till kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

I ärendet presenteras förslag till ny mat- och måltidspolicy för äldreomsorgen i Stockholms stad. Stadens mål är att den mat och de måltider som serveras i äldreomsorgens verksamheter ska vara god, näringsriktig och hållbar. I policyn betonas vikten av en trivsamt måltidsmiljö i gemenskap med andra för att förebygga ensamhet. Maten ska vara anpassad efter behov samt livsmedelshygieniskt säker. Målet är förutom den sociala aspekten att förebygga undernäring samt bibehålla en god hälsa.

Förvaltningen ställer sig positiv till den föreslagna mat- och måltidspolicyn och att den har en helhetssyn som omfattar både mat och måltidsmiljön samt har ett klimatperspektiv.

Förvaltningen bedömer att policyn kommer att vara ett bra stöd för verksamheternas arbete och det fortsatta utvecklingsarbetet kring mat och måltider inom äldreomsorgens verksamheter.

Ett utvecklingsområde utifrån klimatperspektivet är att möjliggöra hantering av matavfall vid främst vård- och omsorgsboende och servicehus. Det finns ett stort intresse hos verksamheterna i denna fråga.

Bakgrund

En remiss har inkommit till stadsdelsnämnden om förslag till mat- och måltidspolicy för äldreomsorgen i Stockholms stad.

Äldrenämnden har i kommunfullmäktiges budget 2018 fått i uppdrag att revidera nu gällande kostpolicy för äldreomsorgen i

Stockholms stad. Syftet är att öka kunskapen kring maten och måltidsupplevelsens betydelse för hälsa och socialt välmående. Ur ett folkhälsoperspektiv är det angeläget att arbeta förebyggande för att bland annat undvika undernäring.

Förslag till reviderad policy har tagits fram av äldreförvaltningen. I samband med den nya mat- och måltidspolicyn kommer även tillhörande råd och rekommendationer i handboken ”Mat för äldre” att uppdateras.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldreomsorg. Stadsdelsnämndens pensionärsråd har lämnat synpunkter på remissen den 22 mars 2019. Ärendet behandlas i äldreomsorgens samverkansgrupp den 28 maj 2019 och i nämndens pensionärsråd den 5 juni.

Ärendet

Äldreförvaltningen föreslår att policyn ska omfatta såväl kvaliteten på maten som på måltiden och därför benämns mat- och måltidspolicy istället för kostpolicy. Policyn har också ett klimatperspektiv. Mat- och måltidspolicyn är ett styrdokument som alla verksamheter inom äldreomsorgen ska planera och arbeta efter.

Syfte och mål

Syftet är att policyn ska tydliggöra hur stadens verksamheter inom äldreomsorgen ska arbeta med mat och måltider.

Målet är att den mat och de måltider som serveras i stadens verksamheter ska vara god, näringsriktig och hållbar. För att förebygga ensamhet ska måltiderna serveras i en trivsamt miljö i sällskap av andra boende och/eller personal där så är möjligt. Maten ska vara anpassad efter behov samt livsmedelshygieniskt säker. Målet är förutom den sociala aspekten att förebygga undernäring samt bibehålla en god hälsa.

Förslag, krav och ansvar i policyn

- Mat och måltider ska utmärkas av ett tydligt kvalitets- och servicetänkande som är integrerat i hela verksamheten där den äldre är i centrum.
- Mat och måltider ska vara individuellt anpassad och utgå från den enskildes behov. Hänsyn ska tas utifrån medicinska, etiska, kulturella och religiösa skäl.

- Måltidsmiljön ska vara trivsamt och den enskilde ska ges möjlighet att vara aktivt delaktig vid måltiden.
- Personalen ska delta i måltiderna och vid behov ge individanpassad stöd.
- Ett särskilt viktigt uppdrag är att förebygga undernäring. Det är viktigt att personalen upptäcker tidiga tecken på viktneidgång. Vid minskad aptit ska den enskilde erbjudas energi- och näringstätta måltider. Vid tugg- och sväljsvårigheter kan maten behöva konsistensanpassas för att den enskilde ska kunna svälja på ett säkert sätt och för att förebygga undernäring.
- Natfastan är den tiden som går mellan sista målet på kvällen till det första målet som äts kommande dag. Natfastan ska inte överstiga 11 timmar. Den enskilde ska erbjudas en möjlighet att bryta natfastan för att förebygga undernäring och öka livskvaliteten.
- Mat och måltiden ska kvalitetssäkras. Ett system för kvalitetssäkring ska finnas för mat och måltider och ingå i egenkontrollen och bland annat omfatta egenkontroll av livsmedelshygien. Det ska omfatta fastlagda processer och rutiner, regelbunden uppföljning och utvärdering.
- För att hålla en jämn och hög kvalitet på måltidsmiljön och natfastan ska dessa mätas och följas upp två gånger per år, på verksamhetsnivå och på övergripande nivå av äldreförvaltningen.
- De måltider som staden serverar ska bidra till att minska växthusgaser och matsvinn. Ett sätt är att öka andelen inköp av ekologiska livsmedel och miljömärkt fisk. Minskat matavfall är en viktig åtgärd för en hållbar utveckling och alla verksamheter ska ha rutiner för detta.
- Kvalitetskrav ska ställas vid upphandlingar, avrop och inköp av livsmedel och måltidstjänster. Detta innebär bland annat att krav ska ställas på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning motsvarande svensk nivå.
- Verksamheten är ansvarig för att all personal har en adekvat utbildning inom mat och måltider. Ledning och personal behöver kontinuerligt utbildas utifrån ansvar, befogenheter

och arbetsuppgifter. Verksamheten ska ha tillgång till personal med högskolenivå i kost- och nutritionsfrågor.

- Verksamheten ska ha en tydlig ansvarsfördelning för mat och måltider.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till den föreslagna mat- och måltidspolicyn och att den har en helhetssyn som omfattar både mat och måltidsmiljön samt har ett klimatperspektiv som bland annat handlar om att minska matavfallet.

Måltiden har stor betydelse för den äldres hälsa och välbefinnande. Det är därför viktigt att den mat som serveras är näringsriktig och aptitlig. För många äldre är måltiden en av dagens höjdpunkter där trivsel och social samvaro är av stor betydelse. Att äta tillsammans med andra kan bryta ensamhet och isolering.

Målgrupper och verksamheter berörs i olika grad av policyn och där äldreomsorgens verksamheter har olika förutsättningar. I hemtjänsten arbetar man i den enskildes hem jämfört med vård- och omsorgsboende som har ett helhetsansvar för maten och måltidssituationen.

Alla verksamheter kan bidra till den äldres välmående och välbefinnande genom att vara uppmärksam på den äldres individuella behov och hur den äldre mår för att kunna ge rätt hjälp och stöd. Äldreomsorgen har en bred kompetens genom kostombuden som finns i alla verksamheter. Det finns även spetskompetens kring kost, hälsa, nutrition och måltiden genom äldreomsorgens dietist och hälsopedagoger.

Förvaltningen vill särskilt understryka att utgångspunkten för verksamheterna är individens behov, självbestämmande och delaktighet. En viktig del i verksamheternas förbättringsarbete är att regelbundet inhämta brukarnas synpunkter och önskemål kring maten och måltiden.

Förvaltningens bedömning är att policyn kommer att vara ett bra stöd för verksamheternas fortsatta utvecklingsarbete.

Behovet av hemtjänstinsatser såsom hjälp med mat och måltider bedöms av biståndshandläggarna enligt stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg. Biståndshandläggarna använder också en intervjuguide med frågor kring den äldres matvanor för att ytterligare säkerställa bedömningen och att den äldre får insatser utifrån sina individuella

behov. Beställarenheten äldre genomför även kvalitetsuppföljning på individnivå.

Förvaltningen anser att stadsdelsnämndens pensionärsråd har lyft fram en viktig fråga som rör äldres ensamhet. Rådet har framfört att policyn knappast kommer att kunna förverkligas inom hemtjänsten eftersom många lever ensamma och inte har någon att äta tillsammans med.

Förvaltningen vill gärna lyfta fram mötesplatsernas betydelse för äldres hälsa och välbefinnande samt vikten av att sprida information om att ”må bra på äldre dar” med fokus på kost, hälsa, aktiviteter och gemenskap. Samarbete med bland annat pensionärsföreningarna är också viktigt för att nå äldre och bryta ensamhet och isolering.

I budget för 2019 har äldrenämnden fått i uppdrag att i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra projektet Matlyftet inom äldreomsorgen. Syftet med projektet är att utveckla former för att lyfta måltidsupplevelsen, motverka ofrivillig ensamhet och sprida goda exempel. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd har ansökt om medel kring ett projekt om att erbjuda en hälsosam lunch i gemenskap med andra vid äldreomsorgens mötesplatser i samarbete med hemtjänsten.

Avslutningsvis vill förvaltningen framföra att ett angeläget utvecklingsområde utifrån klimatperspektivet är att möjliggöra hantering av matavfall vid främst vård- och omsorgsboende och servicehus. Det finns ett stort intresse hos verksamheterna i denna fråga.

Jämställdhetsanalys

Män och kvinnor ska ha lika förutsättningar och möjligheter att uppnå en god hälsa och välbefinnande. Socialstyrelsens brukarundersökningar har inte tidigare visat på några större skillnader mellan könen vad gäller maten och måltiden. I verksamhetsplanen finns en könsuppdelad indikator om andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen.

**Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsförvaltning**
Avdelningen för äldreomsorg

Telefonvägen 30, plan 9
Box 490
129 04 Hägersten
Växel 08-508 220 00
Fax 08-508 22 099
hagersten-liljeholmen@stockholm.se
stockholm.se

Gunilla Davidsson
tf. stadsdelsdirektör

Marja Kammouna
avdelningschef

Bilaga

Remissunderlag mat- och måltidspolicy för äldreomsorgen i
Stockholms stad.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Davidsson, tf. stadsdelsdirektör	2019-05-27
Marja Kammouna, avdelningschef	2019-05-27